

Històries verídiques - Lluçia de Samòtata

Les relacions entre realitat i ficció han estat fecundes, contradictòries i sovint blasmades al llarg dels diferents períodes històrics. La multiplicació de notícies inventades, entrevistes fingides, bibliografies falses, confessions apòcrifes, novel·les històriques, drames realistes i d'altres subgèneres híbrids ens pot fer pensar que avui dia aquesta confusió és particularment intensa. Això no obstant, un cop més la novetat és vella com el món: ja al segle II l'escriptor i advocat Lluçia de Samòtata va esforçar-se per diferenciar la informació de la fantasia, alhora que duia a terme una reflexió crítica sobre la cultura del seu temps.

En aquella època, gran part de la Terra era una incògnita. Estaven de moda els viatges d'exploració, en què els viatgers preniën notes que després es convertien en llibres. Però alguns autors, com Ctèsias de Cnidos, descrivien terres on no havien estat mai, i d'altres exageraven o inventaven paisatges, naturalesa i pobladors. Al començament del llibre primer d'*Històries verídiques*, Lluçia critica obertament els poetes, prosistes i filòsofs que fan passar per reals les seves invencions. Ell, per contra, reivindica l'honestetat de la mentida, és a dir, la ficció sense disfressa: «Com que no tenia res de real per explicar -mai no he viscut cap experiència digna de ser recordada-, he decidit dedicar-me a la ficció; això sí, amb una actitud molt més honesta que els altres, perquè jo, almenys, dic una veritat: afirmo que menteixo».

Històries verídiques, doncs, és un seguit de mentides, bé que presentades «de forma convincent i versemblant», és a dir, una novel·la. No una novel·la imaginativa que elabori noves combinacions d'experiències possibles, sinó una novel·la fantàstica, filla de la fabulació creadora: els protagonistes són monstres, déus, pobles de costums prodigiosos, insectes gegants; i els paisatges incorporen mars de llet, rius de vi, illes de formatge, abismes infinits, etc. La imaginació de Lluçia es concentra en particular en les grans magnituds: els monstres no són només enormes, sinó també molt nombrosos. Les etapes i lluites del viatge per mar que narra el llibre recorden les aventures de Sindbad, però la voluntat moralitzadora i la utilització de la sàtira l'acosten als viatges de Gulliver.

El blanc de les sàtires de Lluçia són els mites que Plató incorpora en els seus diàlegs, els relats de viatges d'Heròdot, Jambul, Antoni Diògenes i altres autors de la cultura clàssica, que no sempre avisaven el lector de l'ajuda que els prestava la imaginació. Segons una altra interpretació, el que critica Lluçia és el saqueig mimètic dels clàssics que duïen a terme alguns dels seus contemporanis. En el decurs del seu viatge, Lluçia conversa amb Homer, troba Aquil·les i Pitàgoras, i s'encarrega de portar una carta d'Odisseu a la nimfa Calipso.

Fora dels cercles hel·lenístics, les *Històries verídiques* són conegudes sobretot perquè inclouen la primera narració coneguda d'un viatge a la lluna. Enlairats per un tifó, els navegants arriben a una terra poblada per hipovoltors, ales-de-verdura,

projectamills i allcombatents, i governada per Endimió, que es troba en lluita contra Faetont, rei del Sol. Després d'una dura batalla, selenites i heliotes firmen un tractat de pau i Llucià prossegueix el seu viatge.

La lectura d'aquest llibre pot fer les delícies de qualsevol aficionat a la cultura clàssica, que hi descobrirà ressons de temes i recursos procedents de la literatura grega. Com a mera lectura d'oci, és possible que el lector contemporani hi trobi a faltar connexions, descripcions, motivacions i tots els elements que, al llarg dels divuit segles que ens separen de les *Històries verídiques*, la tradició literària ha consagrat com a components indispensables de la versemblança.

El missatge del llibre és vàlid avui dia: la mentida, moralment condemnable, pot ser redimida per les qualitats literàries de l'obra. A partir de Llucià, la narració en prosa adquireix carta de naturalesa i passa a estar plenament capacitada per renunciar a la pretensió de veritat. El precedent del viatge fantàstic per criticar la societat de l'època serà seguit més endavant per alumnes avantatjats com François Rabelais, Cyrano de Bergerac i Jonathan Swift, entre molts altres autors. Les narracions de viatges galàctics són filles, conegudes, naturals o il·legítimes, de Llucià de Samòtata, escriptor cínic i sofista ambulat.